

Na čele kláštorného spoločenstva stál opát, ktorému Benedikt zveril neľahkú úlohu. Mal sa riadiť príkazmi Pána, ukazovať dobro skutkami i slovom a k všetkým mníchom pristupovať rovnako – jeho úlohou bolo posmelovať ich vo zvolenej ceste, ale i trestať. Okrem toho zastupoval kláštor aj navonok. Autorita opáta sa opierala o podporu ostatných mníchov, ktorí si ho volili v slobodnej voľbe. Tú potom schvaľoval diecézny biskup. Ak sa stalo, že si mnísi zvolili nevhodnú osobu a biskup sa o tom dozvedel, mal sa postarať o nápravu a dosadiť do čela kláštora nového predstaveného bez ohľadu na vôľu mníchov.

Pri veľmi dôležitých otázkach opát zvolával celé kláštorné spoločenstvo, právo konečného rozhodnutia však patrilo jemu. Pri menej dôležitých problémoch sa opieral len o jeho užšiu časť – seniorov.

Postavenie mníchov v kláštornej hierarchii ovplyvňovali dve okolnosti: čas vstupu do kláštora a vôľa opáta. Po zložení slávnostných sľubov nový mních zaujal posledné miesto v spoločenstve mníchov a zotrval v ňom dovtedy, kým nebol prijatý nový člen. Opát mohol mnícha nielen povýšiť, ale i degradovať, no muselo to byť z náležitých dôvodov, nie svojvoľne, inak sa mal zodpovedať pred Bohom.

Mladší mnísi si mali starších ctíť a oslovovať ich *nonni* – ctihodní otcovia, starší mali mladších milovať a nazývať ich *fratres* – bratia. Pri stretnutí sa mnísi pozdravili a mladší poprosil staršieho o požehnanie. Musel mu tiež uvoľniť miesto na sedenie a sadnúť si k nemu až vtedy, keď ho ten vyzval.

Opát a pri niektorých prečinoch hodnostári kláštora mali právo trestať neposlušných. Previnilca najprv medzi štyrmi očami napomenul senior, ak nedošlo k náprave, nasledovalo verejné pokarhanie samotným opátom, a ak ani to nepomohlo, nadišiel čas pre telesný trest – bitku prútom, postenie či dočasné odlúčenie od ostatných mníchov. Potrestaný s nimi nemohol jedávať, pri ťažšom previnení sa s ním vôbec nemohli stýkať, nikto z okoloidúcich mu nedal požehnanie, dokonca nepožehnal ani jeho jedlo, ďalším trestom bolo odňatie čestných funkcií (spievanie žalmov, predčítavanie textov). Nepolepšiteľných mal opát právo vylúčiť z kláštora.

Kláštorný jedálny lístok

Mnohým sa pri predstave mnícha vybaví buď vychudnutý askét odmietajúci jedlo ako zmyslový pôžitok, alebo naopak podsaditý bruchatý požívateľ s kríglom v ruke. Ktorý obraz sa viac približoval realite? Benedikt sa stravovaniu mníchov venoval najmä v kapitolách 39 – 41. Stanovil kedy a koľko jedál sa má jesť, no zároveň dal opátovi voľnú ruku zmeniť tieto predpisy za zvláštnych podmienok. Benedikt pritom nežiadal prehnané odriekanie, obmedziť jedlo predpisoval iba v období pôstu.

Ako často a kedy majú mnísi jesť, záviselo od toho, či išlo o deň obyčajný, pôstny alebo sviatočný. Benedikt rozdelil rok na štyri obdobia. Od Veľkej noci po Turíce povolil mníchom jesť

dvakrát denne, rovnaký počet jedál si mohli dopriať aj v letnom období okrem stredy a piatka, keď sa jedlo len raz denne. Nasledovalo obdobie jesenného pôstu (od 13. septembra) s jedným jedlom v priebehu dňa, rovnako aj vo štvrtom období – v čase predveľkonočného pôstu. Výnimky boli povolené v čase žatvy, starým či chorým mníchoch, deťom, mníchom vykonávajúcim určité špeciálne služby a pod.

Pokiaľ ide o množstvo, Benedikt ho presne stanovil len pri chlebe a víne, pri iných druhoch prízvukoval rešpektovanie miestnych podmienok. Hlavné jedlo tvorili dva varené chody, zväčša kaša, jedlá zo strukovín a zo zeleniny. Tretí chod – ovocie a zelenina – sa podával nevarený. Druhým jedlom bol najmä chlieb a predpokladá sa, že aj malá príloha.

badat' paralelu so životom asketických pustovníkov. Pôstne zvyky boli silné najmä pri eremitických reholiach, napríklad u kartuziánov. V pondelok, stredu a v piatok prijímali len chlieb, soľ a vodu (okrem sviatkov), ostatné dni sa stravovali iba raz denne. Aj oni však varovali pred priveľkou askézou, ktorá skôr škodí zdraviu.

Povolené a zakázané

V druhej polovici 12. storočia badať u starých reholí zjavný príklon k bohatšej strave, po roku 1200 sa jej nevyhýbali ani novšie mníšske spoločenstvá (cisterciti), len eremitické rehole sa naďalej pridržali pôvodnej prísnosti.

Jednou z hlavných súčastí mníšskej stravy bol chlieb. Benedikt presne stanovil jeho množstvo na jeden funt denne (1 rímsky funt bol

Pohľad do každodennosti rehoľného života

Ako sa žilo za kláštornými múrmi

Knihou kníh väčšiny mníšskych spoločenstiev bola *Regula* od sv. Benedikta z Nursie (okolo 480 – 547), obsahujúca praktické návody na organizovanie a riadenie všetkých oblastí kláštorného života. Jej autor sa v nej venoval osobe a povinnostiam opáta a jeho pomocníkov, kláštornému komplexu, prijímaniu mníchov a priebehu noviciátu, presne rozvrhol chod dňa, predpísal či odporučil stravu, odev, nevynechal vzťah k chorým, starým, deťom, starostlivosť o hosti atď. Pozrime sa bližšie na niektoré stránky života v stredovekých kláštoroch.

Tento jedálny lístok sa však postupne menil. Vo všeobecnosti sa zvyšovalo množstvo a kvalita jedla – najmä v nedeľu a vo sviatky, pri návrate opáta z ciest alebo pri príchode hostí. Cisterciti sa Benediktovej *Reguly* striktne pridržali a odchýlky svojich benediktínskych kolegov ostro kritizovali. Sv. Bernard z Clairvaux, normotvorná osobnosť cistercitskej rehole, mníchom z Cluny (reformného benediktínskeho kláštora) vyčítal napríklad pribúdanie chodov, prílišné ochucovanie jedál, ktoré potláčalo jeho prirodzenú chuť danú Bohom, či priveľkú starostlivosť o jeho vzhľad. Benedikt nariadil pôst v stredu a v piatok. Clunyjskí mnísi tento predpis neskôr nedodržiavali, čo odôvodňovali potrebami zoslabnutého tela. Cisterciti sa riadili heslom jesť len toľko, koľko treba na udržanie tela, v ktorom

300 g, v stredoveku čosi viac, približne pol kila), neskôr sa prídela zvyšoval. Rovnaké miesto patrilo v kláštorných jedálňach strukovinám, ktoré tvorili súčasť hlavného vareného jedla. Z prameňov vyplýva, že clunyjským mníchom veľmi nechutili, preto ich počas sviatkov nemuseli jesť. Cisterciti naopak považovali varené jedlá zo strukovín a zeleniny za stravu ideálnu pre mníchov a na ich obchádzanie benediktínmi hľadali s nevoľou. Tí im v nespočetných slovných potýčkach neostali nič dlžní a na ich kritiku odpovedali, že cisterciti majú choré žalúdky práve z nadmerného množstva fazule.

Mnísi mali striktne zakázané mäso zo štvornohých zvierat, sv. Benedikt ho povolil len chorým (u kartuziánov však neplatilo ani to). Ryby sa považovali za lepšie jedlo, určené naj-

mä na sviatky. Prísnejšie rehole ich však spočiatku odmietali úplne.

Predmetom diskusie sa stala hydina, ktorú sv. Benedikt vo svojich predpisoch nespomína. Reformátor benediktínskej rehole v 9. storočí sv. Benedikt z Aniane (pred 750 – 821) ju povolil chorým a mníchom po púšťaní žilou, ktorí potrebovali výživnejšiu stravu. Na prelome 12. a 13. storočia sa už tento predpis obchádzal. O narastajúcej záľube mníchov v tomto druhu mäsa svedčia výsmešné piesne o mníchoch odchovaných na hydine.

Jedálny lístok mníchov postupne obohatili vajčička, mlieko a mliečne produkty. V *Regule* neboli povolené, no ani zakázané ako mäso. Keďže išlo o živočíšne produkty, v ranom stredoveku sa o nich viedli vášnivé diskusie. Prísni askéti ich odmietali, no na základe vysvet-

DENISA VALACHOVÁ

ZÁBER Z FILMU *MENO RUŽE*, NAKRÚTENÉHO PODĽA ROMÁNU UMBERTA ECA, KTORÝ VÝSTIŽNE ZACHYŤÁVA ATMOSFÉRU ŽIVOTA V STREDOVEKÝCH KLÁŠTOROCH

lenia, že nie sú z mäsa, ale z potravy pre zvieratá, boli napokon povolené. Podávali sa najmä chorým či mníchom po púšťaní žilou a počas sviatkov. Predovšetkým u benediktínov sa však na stole objavovali počas celého roka, zakázané boli len v čase pôstu. Dokonca vieme, že sa pripravovali na rozličné spôsoby – vraj aby sa mníchom neprejedli ako strukoviny.

Mnísi si mohli dopriať aj zlatistý mok – Benedikt im povolil herminu (vyše 1/4 l) vína. Táto dávka sa postupne zvýšila na dvojnásobok, čo sa obhajovalo vyčerpanosťou po dlhých bohoslužbách i tým, že je zdraviu prospešné. Kartuziáni a cisterciiti si ho dovoľovali v malom množstve a riedili si ho vodou. Clunyjskí mnísi proti tomuto zvyku argumentovali tvrdením, že nezriedené víno pil aj Kristus či otec

mníšstva Bazil Veľký. Oblúbeným nápojom v kláštoroch boli korenené vína, ktoré sa podávali predovšetkým chorým. Najmä nemecké kláštory sa preslávili varením piva, ďalším rozšíreným mocom bola medovina.

Mníšsky šatník

V 55. kapitole svojej *Reguly* sa Benedikt zaoberal rehoľným odevom. Aj pri ňom zdôrazňoval rešpektovanie miestnych zvyklostí a klímy. Vyratáva jednotlivé časti mníšskeho habitu, pričom jeho predstava vychádzala z podnebia typického pre Itáliu, kde pôsobil: predpisuje dve tuniky (košela siahajúca až k chodidlám, známa z antiky) a kukuly (vrchná časť ošatenia s kapucňou), škapuliar (vrchný odev na tunike bez rukávov, určený na prácu), nohavice pre prípad, keď sa mních musí vydať na cestu (neskôr sa stali bežnou súčasťou mníšskeho oblečenia), topánky, ponožky, resp. ovinovadlá na nohy a teplejšie oblečenie na zimu. Dôležitou požiadavkou bolo, aby bol odev lacný. Detailami sa Benedikt nezaoberal, preto spočiatku neexistovalo jednotné mníšske rúcho.

Ďalším normotvorným činiteľom boli predpisy Benedikta z Aniane, ktorý obohatil šatník mníchov predovšetkým o kusu teplejšieho oblečenia. Habit sa postupne vyprofiloval ako znak príslušnosti k reholi. Rozdiely medzi jednotlivými monastickými skupinami spočívali predovšetkým v jeho strihu, spôsobe nosenia a vo farbe. Nové rehole 11. a 12. storočia – kamalduli, kartuziáni či cisterciiti – nosili odev prírodnej alebo sivej farby, v čom sa odzrkadlila požiadavka lacného oblečenia. Čierna bola najskôr znakom clunyjských mníchov, neskôr atribútom celého spoločenstva benediktínov. Zvláštnym znamením clunyjských benediktínov bol aj ďalší vrchný odev, siahajúci až po chodidlá, s dlhými rukávmi a bez kapucne, ktorý museli nosiť aj v teplom počasí.

Asketické rehole mali aj osobitné šaty na pokánie – ich členovia nosili na nahom tele pod tunikou košele, do ktorých bola votkaná drsná zvieracia srst'.

Hygiena nadovšetko?

V čase sťahovania národov sa vyspela anticiká kultúra kúpeľníctva na celé stáročia dostala do úzadia. Pohrdanie čistotou sa dokonca dlho považovalo za zvláštny znak svätosti.

Benedikt nevenoval oblasti hygieny veľa pozornosti, no aj z toho mála vyplýva, že ju považoval za samozrejmu, prehnanú si však neželal. Keďže k nej nezanechal presné nariadenia, v nasledujúcom období vládla v prístupe k tejto problematike neistota. Širší priestor dostala hygiena až v okruhu clunyjských kláštorov. V mnohých kláštorných nariadeniach (*consuetudines* – zvyklosti) sa píše, že mnísi sa majú viackrát denne umývať – spomína sa najmä umývanie rúk, tváre a nôh, niekedy aj česanie. Dokonca sa stanovoval presný čas, kedy sa majú tejto očiste venovať (rovnako aj na vykonávanie telesnej potreby).

Osobitný význam mala rituálna očista nôh. Každú sobotu týždenná služba umývala všetkým spolubratom nohy.

PRIJÍMANIE DO KLÁŠTORNEHO SPOLOČENSTVA

Podmienkou vstupu do benediktínskej rehole bola ročná skúšobná lehota – noviciát. Keď žiadateľ o prijatie prišiel ku kláštornej bráne, nechali ho tam štyri či päť dní čakať. Počas nich dostal poučenie o fažkostiach rehoľného stavu, a až keď zotrval vo svojom rozhodnutí, mohol vstúpiť do komplexu kláštora. Tam bol vystavený niekoľkodňovému pozorovaniu, aby zistili jeho charakter, potom sa začal samotný noviciát. Novicov mal na starosti magister, ktorý skúmal, či je túžba uchádzača úprimná, či je horlivý v službe Bohu, poslušný a pokorný. Po dvoch, šiestich a štyroch mesiacoch mu prečítal rehoľné pravidlá, aby ho pripravil na náročný život mníchov. Ak v skúške obstál, po roku skladal pred zhromaždenou kláštornou komunitou patrónovi kostola sľuby stálosti, teda záväzného zotrvania v kláštore až do smrti (*stabilitas loci*), zmeny mravov, čiže dovtedajšieho spôsobu života (*conversatio morum*), poslušnosti (*obediencia*) a chudoby (*paupertas sancta*). Tieto sľuby prijímaný mních spísal (ak písať nevedel, poprosil niekoho iného a ako podpis dal len znak, k textu sa ešte pripísalo meno opáta), potom prečítal obsah listu predstavenému kláštora a na znak sebaobetovania ho položil na oltár. Nato predniesol žalmový verš *Prijmi ma, ó, Pane!*, padol na kolena a s prosbou o prijatie sa obrátil k Bohu a rehoľnému spoločenstvu, odriekajúc presnú formulku. Z vďaky za prijatie potom poprosil spolubratov, aby sa zaňho modlili. Jeho vstup do kláštorného spoločenstva bol umocnený tým, že si obliekol mníšsky habit. Dovtedajší odev sa uskladnil v miestnosti na šaty pre prípad, že by podľahol „diablovmu“ pokušeniu a rozhodol sa kláštor opustiť. Keďže mních sa zaväzoval k sľube chudoby, svoj majetok rozdelil chudobným alebo ho odkázal kláštora. Podľa *Reguly* sa do kláštora mohli prijímať aj deti, ktoré ich rodičia „obetovali“ Bohu (*pueri oblati* – obetovaní chlapi). Keďže voči prijímaniu maloletých bolo veľa výhrad, Tridentský koncil predpísal minimálny vek na zloženie rehoľného sľubu 16 rokov.

Ku kúpaniu zaujímali cirkevní otcovia kóľísavé stanovisko. Rané kresťanstvo sa k nemu nestavalo vyslovene odmietavo, ale luxus a neprístopnosť s ním spojené často viedli ku kritike zo strany cirkvi. Ako prostriedok udržiavania čistoty a zdravia zväčša nebolo napádané, no ako sme už spomenuli, s obdivom sa hovorilo o svätcoch, ktorí si ho v čase pôstu alebo dlhý čas odopierali.

Benedikt kúpeľ obmedzil na udržanie tela v zdraví, jednoznačne ho povolil chorým, menej už zdravým. Treba si však uvedomiť, že pre jednoduchého človeka 6. storočia to nebolo až také obmedzenie. Benedikt z Aniane stanovil termíny, kedy sa môžu zdraví mnísi kúpať. Dialo sa to však relatívne zriedkavo – dva- až päťkrát ročne, pred veľkými sviatkami, čiže aj tu je zjavný liturgický účel. Zaujímavé bolo, že kvôli chórovej modlitbe sa kúpanie prerušil nemuselo, keďže s mokrou hlavou sa nemalo chodiť po kláštore. Na kúpanie bola určená zvláštna miestnosť s kaďou, niekedy sa spomínajú aj závesy.

Regula a iné staršie mníšske predpisy neprikazovali mníchom raného stredoveku holiť sa, preto boli bradatí. Z aniánskych nariadení však vyplýva, že na začiatku 9. storočia už bolo holenie obvyklé. Mnísi sa holiли spoločne v presne určených termínoch. Služba v kuchyni pripravila teplú vodu, mnísi sa posadili v krížovej chodbe do dvoch radov, po dvoch dostali holiace nástroje – nôž na holenie a umý-

LIEK NA VŠETKO

Stredoveká chirurgia sa obmedzovala na malé zákroky – ošetrovanie zlomenín, trhanie zubov, vypalovanie rán, púšťanie žilou, teda zákroky typické pre felčiarov. V rehoľných prameňoch sa popri vypalovaní rán žeravým železom, ktoré slúžilo ako dezinfekcia pri vonkajších poraneniach a zápaloch, najčastejšie spomína púšťanie žilou.

Tento zákrok bol známy už z antickej medicíny a zodpovedal učeniu slávneho rímskeho lekára gréckeho pôvodu Galena (asi 129 – asi 199) o harmónii telesných tekutín. Podľa neho príčinou všetkých chorôb je nerovnováha štyroch hlavných štiav v ľudskom organizme – krvi (jej centrum je srdce), hlienu (mozog), žltej žlči (pečeň) a čiernej žlči (slezina, resp. semenníky). Hoci už Galenos odmietal prehnaté púšťanie žilou, v stredoveku platilo ako všeliak, napríklad proti vysokému tlaku, horúčke, ale aj sexuálnej žiadostivosti. Staré mníšske pravidlá ani sv. Benedikt tento zákrok nespomínajú, v 9. – 10. storočí však už bol bežný. Napríklad v clunyjských kláštoroch ho zdraví mníši mohli absolvovať 10 – 11-krát ročne, nové rehole 11. a 12. storočia si stanovili pevné termíny na všeobecné púšťanie žilou (3 – 5-krát ročne).

vadlo – a holili sa navzájom. Keď sa nestihli oholiť do nasledujúcich hodínok (povinné modlitby v presne stanovený čas), museli holenie prerušiť a ponáhlali sa do kostola. Keď však bol mních oholený len napoly, nesmel vstúpiť na chór. Sem patrilo aj holenie tonzúry u mladých chlapcov, ktoré vykonával magister alebo sa holili navzájom pod jeho dohľadom.

Stručné zmienky sú aj o strihaní vlasov, umývaní hlavy (používali pri ňom lúh) a o strihaní nechťov. V istom prameni sa spomína, že keď si chcel mních v čase voľna ostrihať nechty, musel si vypýtať povolenie od suseda.

Oddych medzi náročnou liturgiou

Prví mníši, eremiti a askéti z orientálnych púští potrebu oddychu potláčali. Benedikt sa naopak usiloval nastoliť rovnováhu medzi modlitbou, prácou a oddychom a presne určil, kedy sa mu majú mníši oddávať. Nočný spánok trval od západu slnka, teda od 17.00 do 2.30 v zime a od 20.00 do 1.00 v lete.

V letnom období si mníši mohli dopriať aj poludňajší oddych, čo zodpovedalo životnému štýlu v Stredomorí.

Postupne sa presadzoval aj spánok po vigliách (nočných modlitbách). Náročná liturgická povinnosť či pôst však mníchov vyčerpávali a mnohí sa utiekali k oddychu častejšie, ako bolo povolené. V *consuetudines* sa často vyskytuje požiadavka, aby prior alebo iný mních pochodil kláštor, či v jeho priestoroch niekto nespáva. Skutočnosť, že najmä v clunyjských kláštoroch niektorí mníši spali aj mimo povoleného času, bola dôsledkom prebujnenej chórovej liturgie,

ktorá skracovala čas spánku. V istom polemickom spise namierenom proti nim sa doslova uvádza, že pri dlhej chórovej modlitbe „driemu, niektorí spia, či dokonca chrápu“. Ak bol clunyjský mních prichytený, že pri vigliách zaspal, postavili pred neho laternu. Tú potom musel niesť dovtedy, kým nenašiel ďalšieho spáča. Podľa Benediktovho nariadenia spali mníši oblečení (na rozdiel od zvykov eremitov raného stredoveku a obyvateľstva). Neskoršie komentáre zdôrazňovali morálne aspekty – mníši sa nesmeli dotýkať nahých častí tela. Do postele išli za prísneho mlčania po kompletóriu (večerných modlitbách), vyzuli si dennú obuv a zobliekli si časť denného oblečenia (cisterciti spali úplne oblečení). Niektoré pramene obsahujú aj presné návody, ako si majú ľahnúť do postele.

Tvrde lôžko

Askéti raného stredoveku spali na holej zemi alebo na jednoduchej rohožke, namiesto vankúša si pod hlavu dávali kameň. Benedikt predpísal rohožku, plachtu, prikrývku a vankúš. V neskoršom období sa aj miesta odpočinku mníchov stávali menej strohými.

Všetci mníši mali spať v jednej miestnosti, a keď ich bolo veľa, v miestnostiach po desať alebo dvadsať mníchov pod dozorom jedného staršieho mníša; medzi dvoma mladými mal spať starší člen rehole. Až v neskorom stredoveku sa prejavila tendencia k samostatným celám na spanie, v 15. storočí už boli obvyklé. Rané mníšstvo vnímalo starostlivosť o chorého predovšetkým ako prejav lásky k blížnemu. Pri ľahších zdravotných problémoch mních získal úľavu v namáhavých liturgických

povinnostiach. Častým spôsobom liečby bolo v tomto prípade púšťanie žilou. Ťažké choroby sa už liečili v kláštorňoch nemocniciach (*infirmatorium*), ktoré boli v období stredoveku priam vzorové. Benedikt vyčlenil pre nemocnicu jednu miestnosť, čo už aj v raných komentároch považovali za nepostačujúce. V špitáloch sa preto nachádzalo množstvo miestností podľa druhu a závažnosti choroby. Ich súčasťou býval aj kostol, jedáleň, kuchyňa či umy-

váreň. Riadením nemocnice bol poverený jeden mních (*infirmarius*), vo veľkých konventoch mal pomocníkov – mníchov i laikov.

V clunyjských kláštoroch museli chorí chodiť s palicou a kapucňou, a keďže sa nemohli zúčastňovať na chórových modlitbách, prideliť im jedného či dvoch mníchov, aby sa s nimi modlili pri posteli. Okolo zomierajúceho spolubrata sa zhromažďoval celý konvent.

V dôsledku zaznávania medicínskych znalostí sa tradične liečilo bylinkami. Poznatky

o nich stredovek prevzal z antiky, sprostredkovateľmi boli práve kláštory. Napríklad v záhrade opátstva v Sankt Gallene sa nachádzalo 16 hriadok na 16 druhov bylín pestovaných ako liečivá i ako koreniny. Boli to ľalia, ruža, popínava fazuľa, saturejka, mäta vodná, senovka grécka, rozmarín, mäta pieporná, šalvia, ruta, iris, mäta sivá, mäta kučera-vá, rasca, ligurček a fenikel. Ako liek sa najčastejšie spomínajú bylinkové nápoje, predovšetkým bylinkové korené vína, v niektorých rehoľiach však boli povolené aj zdravým na posilnenie tela po vyčerpávaných modlitbách či po práci. Bylinky sa používali aj na výrobu masť a tinktúr.

Neduh a choroby

K najčastejšie uvádzaným chorobám v súdobých rehoľných prameňoch patrilo prechladnutie, kašeľ, krvácanie z nosa, chronické choroby súvisiace s vekom – choré nohy, lámka alebo dna, kŕčové žily, ďalej žalúdočné problémy (liečili sa diétou a koreninami vínam), rezné rany, nádory, najobávanejšia choroba stredoveku lepra, často sa spomínajú chromí, slepí, hluchí či hrbáči. Bolo zvykom, že do kláštora rodičia dávali postihnuté deti, čo sa ich predstaviteľom nepáčilo. Starostlivosť o ne vnímali ako záťaž a nesprávny motív na vstup do kláštora.

Je známe, že v období raného a sčasti vrcholného stredoveku boli kláštory hlavnými strediskami vzdelanosti a kultúry, sprostredkovateľmi duchovného odkazu antiky. Ich múry vyhľadávali záujemcovia o život v odriekani, ktorým sa približovali Bohu, ale aj tí, ktorí v nich chceli dožiť svoj život či nájsť ochranu pred nástrahami okolitého sveta – vojnami i biedou. Z ich prostredia vyšlo mnoho svätcov a učených mužov, vďaka ktorým život v kláštoroch nadobudol gloriolu vznešenosti, priam posvätnosti. Aj mníši si však žili svoj každodenný život – podobne ako ľudia „zvonka“.

Mgr. Denisa Valachová (1977)

vyštudovala históriu a slovenčinu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pôsobí v oddelení najstarších dejín Historického ústavu Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Venuje sa najmä problematike šľachty v stredovekom Uhorsku.